

**PROMLUVA PAPEŽE JANA PAVLA II.
K PRELÁTŮM AUDITORŮM, ÚŘEDNÍKŮM A ADVOKÁTŮM
TRIBUNÁLU ŘÍMSKÉ ROTY
U PŘÍLEŽITOSTI ZAHÁJENÍ NOVÉHO SOUDNÍHO ROKU**

pondělí 28. ledna 2002

---

1. Srdečně děkuji Mons. děkanovi, že se se mnou podělil o vaše pocity i starosti a prostřednictvím několika připomínek a statistik poukázal na vaši každodenní práci i na závažné a komplexní otázky, jež jsou předmětem vašich rozhodnutí.

Slavnostní zahájení nového soudního roku mi dává vítanou příležitost k přátelskému setkání s těmi, kdo pracují u Tribunálu římské rotý – s preláty auditory, promotory spravedlnosti, obhájci svazku, úředníky i advokáty – k setkání, při němž mohu vyjádřit své vděčné uspokojení, uznání i povzbuzení. Vykonávání spravedlnosti v křesťanském společenství představuje důležitou službu, protože vytváří nezbytné předpoklady pro autentickou lásku.

Jak zdůraznil Mons. děkan, vaše soudní činnost se týká především případů zneplatnění manželství. V této oblasti se spolu s dalšími církevními tribunály, mezi nimiž zaujímáte mimořádné postavení, na které jsem poukázal v apoštolské konstituci *Pastor bonus*¹, stáváte zvláštním institucionálním projevem péče církve o pravdivé a spravedlivé posouzení delikátní otázky týkající se existence manželství. Toto poslání církevních tribunálů spadá do celkového kontextu manželské a rodinné pastorače a jejich přispění v ní je neopomenutelné. Pastorační perspektiva si vy-

žaduje neustálou snahu prohlubovat pravdu o manželství a rodině, současně je tato snaha nezbytnou podmínkou pro vykonávání spravedlnosti v této oblasti.

2. Podstatné vlastnosti manželství – jednota a nerozlučitelnost² – nabízí příležitost k užitečnému zamyšlení se nad samotným manželstvím. S odkazem na to, o čem jsem měl ve vztahu k nerozlučitelnosti [manželství] možnost pojednat ve svém projevu minulý rok³, bych tedy dnes rád vzal v úvahu nerozlučitelnost jako dobro pro manžele, děti, církve i celé lidstvo.

Je důležité představit nerozlučitelný svazek pozitivním způsobem, abychom v něm mohli znovu objevit dobro a krásu. Nejprve je třeba povznést se nad chápání nerozlučitelnosti jako omezení svobody smluvních stran, tedy břemene, které se někdy může stát nesnesitelným. Podle tohoto pojetí je nerozlučitelnost viděna jako zákon stojící mimo manželství, jako „vnucení“ určité normy proti „legitimním“ očekáváním pozdější realizace každé osoby. K tomu se přidává velmi rozšířený názor, že nerozlučitelné manželství je výhradně pro věřící, kteří jej tudíž nemohou chtít „vnucovat“ celé občanské společnosti.

3. Abychom mohli dát na tento problém ná-

ležitou a vyčerpávající odpověď, je třeba vyjít ze slova Božího. Mám na mysli konkrétní místo z Matoušova Evangelia, kde Ježíš rozmlouvá s několika farizeji a následně se svými učedníky o rozluce.⁴ Ježíš uvádí rázně na pravou míru tehdejší diskuze o motivech, které vedly k povolení rozluky: „*Pro tvrdost vašeho srdce vám Mojžíš dovolil propustit manželku. Od počátku to však nebylo.*“⁵

Ježíš učil, že to byl Bůh, kdo spojil muže a ženu v manželský svazek. Tento svazek se zajisté uskutečňuje skrze svobodný souhlas obou dvou, avšak tento lidský souhlas se zakládá na plánu pocházejícímu od Boha. Jinými slovy přirozená dimenze svazku, konkrétněji pak lidská přirozenost utvářená samotným Bohem, dává nezbytný klíč k interpretaci podstatných vlastností manželství. Jejich následné upevnění, získané v křesťanském manželství udělením svátosti⁶ spočívá na principu přirozeného práva. Kdyby bylo narušeno, stalo by se nepochopitelným jak samotné spásonosné dílo, tak i povýšení manželské skutečnosti, jak jej Kristus jednou provždy ustanovil.

4. Nesčetné množství mužů a žen všech dob a všech míst se dokonce ještě před příchodem Spasitele podvolilo tomuto přirozenému Božímu plánu a mnozí další se mu podvolují i po jeho příchodu, aniž by Ho znali. Jejich svoboda se otevírá Božímu daru, ať už v den svatby, nebo po celý jejich manželský život. Nicméně přetrvává možnost vzbouřit se proti tomuto plánu lásky – a právě tehdy znovu vyvstává ona „tvrdost srdce“, kvůli níž Mojžíš dovolil zapuzení. Kristus nad ní však definitivně zvítězil. Na tyto situace je třeba odpovídat pokornou odvahou víry – víry, kte-

rá podepírá a posiluje samotný rozum, aby byl schopen vést dialog se všemi, kdo usilují o skutečné dobro lidské bytosti i společnosti. Nepovažovat nerozlučitelnost za přirozenou právní normu, ale za pouhý ideál zbavuje smyslu Ježíšovo jednoznačné prohlášení, podle něhož rozluku naprosto odmítá, protože „od počátku tomu tak nebylo“.⁸

Manželství „je“ nerozlučitelné – tato vlastnost poukazuje na dimenzi jeho objektivního bytí, nejedná se o pouhý subjektivní fakt. Z toho důvodu je dobro nerozlučitelnosti i dobrem samotného manželství, a proto nepochopení nerozlučitelnosti vede k nepochopení manželství v jeho podstatě. Z toho plyne, že „břemeno“ nerozlučnosti a omezení, která představuje pro lidskou svobodu, není, jak bych tak řekl, nic jiného než druhá strana mince vzhledem k dobru a možnostem, které zahrnuje instituce manželství jako taková. V tomto ohledu nemá smysl mluvit o „vnučení“ ze strany lidského zákona, protože tento zákon musí odrážet a zachovávat Boží přirozený zákon, který vždy představuje osvobozující pravdu.⁹

5. Pravda o nerozlučitelnosti manželství i celé křesťanské poselství jsou určeny mužům a ženám všech dob a všech míst. Aby byla tato pravda skutečně realizována, musí o ní svědčit církve a obzvláště každá rodina jakožto „domácí církve“, v níž oba manželé přijímají, že jsou navždy vzájemně spojeni pou-tem, které vyžaduje lásku neustále obnovovanou, velkorysou a připravenou podstoupit oběti.

Není možné se poddat mentalitě klonící se k rozvodu – důvěra v přirozené a nadpřiroze-

né dary, které dal Bůh člověku, nám to nedovolí. Pastorační činnost musí nerozlučitelnost podporovat a upřednostňovat. Je potřeba předávat, vysvětlovat a hájit doktrinální aspekty, ještě důležitější však je, aby se podle nich jednalo. Když nějaký pár prochází těžkostmi, pochopení ze strany pastýřů i ostatních věřících musí být doprovázeno jasností a povzbuzením a také připomínat, že manželská láska je cestou, jak krizi pozitivně vyřešit. Právě proto, že je Bůh spojil jako muže a ženu nerozlučitelným svazkem, do nějž vložili veškeré své lidské síly i dobrou vůli, ale především důvěru v pomoc Boží milosti, mohou a musí vyjít z období bloudění obnoveni a posílení.

6. Všimněme si, že až příliš často, ba téměř výhradně si roli práva v manželských krizích spojujeme s procesy, které potvrzují neplatnost manželství nebo rozloučení svazku. Tento způsob uvažování se někdy promítá i do kanonického práva. To se pak jeví jako cesta v souladu se svědomím, která vede k řešení manželských problémů věřících. Svým způsobem to je pravda, případná řešení však musí být zkoumána tak, aby nerozlučitelnost svazku, je-li tento právoplatně uzavřen, byla i nadále zachována. Církev má dokonce snahu neplatná manželství konvalidovat tam, kde je to možné.¹⁰ Prohlášení manželství za neplatné v legitimním procesu, v němž byla poznána pravda, skutečně opět vnese do svědomí pokoj. Toto prohlášení však – a to platí současně i pro rozloučení manželství uzavřeného, ale nedokonaného, nebo pro rozloučení založené na privilegiu víry – se musí přednést a uskutečnit v kontextu církve, jejíž naprostou prioritou je nerozlučitelné manželství a rodina, která je na něm založena. Sami man-

želé musí jako první pochopit, že jejich skutečné dobro se nachází jedině v upřímném hledání pravdy, aniž bychom předem vyloučili případné potvrzení svazku, který ačkoli ještě není manželský, zahrnuje již prvky toho, co je dobré pro ně i pro děti a co musí být pozorně a vědomě posouzeno, dříve než učiní jiné rozhodnutí.

7. Soudní činnost církve, která je pro svůj specifický ráz zároveň i pastorační činností, vychází z principu nerozlučitelnosti manželství a usiluje o to, aby v Božím lidu zaručila jeho skutečnou podobu. Bez procesů a rozhodnutí církevních tribunálů by totiž byla otázka existence či neexistence nerozlučitelného manželství věřících odkázána pouze na jejich svědomí, čímž by evidentně hrozilo nebezpečí subjektivismu, zvláště když v občanské společnosti vládne hluboká krize týkající se instituce manželství.

Každé správné rozhodnutí o neplatnosti manželství napomáhá kultuře nerozlučitelnosti, ať už v církvi nebo ve světě. Jedná se o velmi důležitou a nezbytnou pomoc, protože působí v bezprostřední konkrétní situaci a dodává jistoty nejen dotyčným osobám, ale zároveň i všem manželstvím a rodinám. Z toho důvodu neoprávněné prohlášení o neplatnosti, stojící v opozici vůči pravdivosti normativních principů a činů, se stává obzvláště závažné, protože svým oficiálním spojením s církví umožňuje šíření postojů, podle nichž se teoreticky nerozlučitelnost podporuje, v životě se na ni však zapomíná.

V posledních letech se občas někteří ve jménu *favor libertatis* nebo *favor personae* stavěli proti tradičnímu *favor matrimonii*.

Je zřejmé, že základním tématem tohoto dialektického pojetí je nerozlučitelnost, antiteze je však ještě radikálnější, protože se dotýká samotné pravdy o manželství, více či méně otevřeně relativizované. Není správné stavět proti pravdě manželského svazku svobodu smluvních stran, které se dobrovolně zavázaly respektovat objektivní požadavky manželské skutečnosti, již nemůžeme zaměnit za lidskou svobodu. Soudní činnost tedy musí vycházet z *favor indissolubilitatis*, která samozřejmě nepředstavuje předsudek vůči správným prohlášením o neplatnosti, nýbrž reálné přesvědčení o dobru, které je při procesu v sázce. Zároveň představuje neustále obnovovaný optimismus, který je založen na přirozeném charakteru manželství a na faktu, že Pán manželům pomáhá.

8. Církev i každý křesťan musí být světlem světa: „*Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích*“.¹¹ Dnes jsou tato Ježíšova slova jedinečným způsobem aplikována na nerozlučitelné manželství. Mohlo by se téměř zdát, že v určitém sociálním prostředí je rozluka natolik zakořeněná, že už skoro nestojí za námahu proti ní brojit šířením mentality, společenských zvyků a občanské legislativy upřednostňujících nerozlučitelnost. A přece to má cenu! Ve skutečnosti stojí toto dobro přímo u základu celé společnosti jako nutná podmínka, bez níž existence rodiny není možná. Její nepřítomnost má pak ničivé důsledky, které se v těle společnosti šíří jako ‚rána‘, použijeme-li termínu, který uvedl Druhý vatikánský koncil při popisu rozluky¹², a které mají negativní dopad na nové generace, jimž se zatajuje krása skutečného manželství.

9. Svým manželským životem, věností uzavřenému svazku i skrze radosti a zkoušky, které život přináší, vydávají manželé důležité svědectví o hodnotě nerozlučitelnosti. Ta ovšem nemůže být považována za věc čistě soukromého rozhodnutí, naopak je jedním ze základů celé společnosti. Proto je dobré podporovat četné iniciativy, jimiž se křesťané a další lidé dobré vůle zasazují o dobro rodin (např. oslavy manželských výročí), na druhou stranu je třeba se vyhnout nebezpečí permisivismu v zásadních otázkách týkajících se podstaty manželství a rodiny.¹³

Mezi těmito iniciativami nesmí chybět ani ty, které usilují o veřejné uznání nerozlučitelného manželství v občansko-právních nařízeních.¹⁴ Pevný zamítavý postoj k veškerým zákonným a administrativním opatřením, která prosazují rozvod nebo zrovnoprávňují s manželským svazky *de facto*, včetně svazků homosexuálních, musí doprovázet pro-aktivní stanovisko, jednající prostřednictvím právních opatření, která se snaží o větší uznání skutečného manželství ve společnosti, a to v rámci zákonů, bohužel dovolujících rozvod.

Na druhé straně právníci věnující se oblasti občanského práva se musí vyvarovat toho, aby byli osobně vtaženi do čehokoli, co by mohlo vést k podporování rozvodu. Pro soudce to zřejmě bude obtížné, protože zákony nepočítají s tím, že by je jejich svědomí zprostilo povinnosti vyhlásit rozsudek. Ze závažných a přiměřených důvodů proto mohou jednat podle tradičních zásad materiální spolupráce na zlu. I oni však musí najít účinné prostředky, jak upřednostnit manželská spojení, především tak, že se budou podílet na moudře vedeném usmíření.

Advokáti vykonávají své povolání nezávisle, proto musí vždy bránit tomu, aby se jejich profesní dovednosti využívaly k účelu stojícímu v opozici ke spravedlnosti, jak je tomu v případě rozvodu. V této věci mohou spolupracovat jen tehdy, když klient neusiluje o zrušení manželství, ale o jiné legitimní dopady, jichž lze dosáhnout jedině soudní cestou podle stanoveného nařízení.¹⁵ Svou pomocí a usmířením osob, které prochází manželskými krizemi, advokáti tímto způsobem dopomáhají lidem k jejich právům a nestávají se z nich pouze odborníci sloužící zájmům kohokoli, kdo je o to požádá.

10. Svěřuji přímě Marie, Královně rodin a Zrcadlu spravedlnosti, rozšíření všeobecného povědomí o dobru, které spočívá v nerozlučitelnosti manželství. Současně jí svěřuji církve a její syny, stejně jako mnohé další lidi dobré vůle, kteří se nasazují v této oblasti, tolik rozhodující pro budoucnost lidstva.

S tímto přáním, drazí preláti auditoři, úředníci a advokáti Římské rot, vyprošuji Boží pomoc pro vaši činnost a srdečně vám všem uděluji své požehnání.

Překlad Lucie Miklošková

Poznámky

¹ srov. čl. 126: AAS 80 (1988), s. 892

² srov. CIC kán. 1056; CCEO kán. 776, § 3

³ srov. AAS 92 (2000), s. 350-355

⁴ srov. *Mt* 19, 3-12.

⁵ *Mt* 19, 8.

⁶ srov. CIC kán. 1056.

⁷ srov. *Mt* 19, 8.

⁸ *ibid*

⁹ srov. *J* 8, 32

¹⁰ srov. CIC kán. 1676; CCEO kán. 1362

¹¹ *Mt* 5, 16.

¹² srov. *Gaudium et spes*, čl. 47.

¹³ srov. List rodinám, 2. února 1994: AAS 86 (1994), s. 904, čl. 17.

¹⁴ srov. *ibid*.

¹⁵ srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2383.